

II საერთაშორისო კონფერენცია
საქართველო – ბიზანტია –
ქრისტიანული აღმოსავლეთი

მოხსენებათა თეზისები

2nd International Conference
GEORGIA – BYZANTIUM – CHRISTIAN EAST

ABSTRACTS OF PAPERS

თბილისი • TBILISI

2019

კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი
KORNELI KEKELIDZE GEORGIAN NATIONAL CENTRE OF MANUSCRIPTS

საქართველოს განათლების, მეცნიერების,
კულტურისა და სპორტის სამინისტრო
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE
AND SPORT OF GEORGIA

სარედაქციო ჯგუფი

ქეთევან ტატიშვილი
ეკა დუღაშვილი
ნიკოლას ტერნერი
ნინო ქავთარია

EDITORIAL GROUP

Ketevan Tatishvili
Eka Dughashvili
Nicholas Turner
Nino Kavtaria

საგამომცემლო ჯგუფი

ზაალ აბაშიძე
ირმა ბერიძე
ლანა გრძელიშვილი
ვლადიმერ პერანიძე

PUBLISHING GROUP

Zaal Abashidze
Irma Beridze
Lana Grdzelishvili
Vladimer Peranidze

თარგმანი

მაია ქავთარია

TRANSLATION

Maia Kavtaria

ISBN 978-9941-9637-6-6

© კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, 2019

თემო ჯოჯუა

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

კ. კეკელიძის სახელობის საქართველოს

ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

თბილისი, საქართველო

**კრაკოვის ეროვნული მუზეუმის თავად
ჩარტორისკების ბიბლიოთეკაში დაცული
I თვენი (Kr.1919) და მისი ანდერძების
შესწავლის უახლესი შედეგები
(ხელნაწერის გადაწერის დრო და ადგილი,
გადამწერის ვინაობა)**

კრაკოვის ეროვნული მუზეუმის თავად ჩარტორისკების ბიბლიოთეკაში თერთმეტი ქართული ხელნაწერი წიგნია დაცული. ამ წიგნებს შორის არის ეტრატზე დანერილი თვენი (Kr.1919), იგივე კრაკოვის I თვენი, რომელიც შუა საუკუნეების ქართული ხელნაწერი მემკვიდრეობის ერთ-ერთ ყველაზე საინტერესო ნიმუშს წარმოადგენს. კრაკოვის I თვენი და მისი ანდერძ-მინაწერები 2015-2018 წლებში შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტით დაფინანსებული პროექტის (FR/380/1-10/14) ფარგლებში შევისწავლე. წინამდებარე მოხსენება სწორედ ამ კვლევა-ძიების უახლესი შედეგების პრეზენტაციას ისახავს მიზნად. მოხსენებაში განხილულია სამი კონკრეტული საკითხი: 1. ხელნაწერის გადაწერის დრო; 2. კრაკოვის I თვენის გადაწერის ადგილი; და 3. ხელნაწერის გადაწერის ვინაობა.

კრაკოვის I თვენის გადაწერის დროის შესახებ დღეისათვის ოთხი მოსაზრებაა გამოთქმული: ალექსანდრე ცაგარელი ხელნაწერს, ზოგადი პალეოგრაფიული მონაცემების გათვალისწინებით, XII-XIII საუკუნეებით ათარიღებს, გრიგოლ ფერაძე, აგრეთვე, ზოგადი პალეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით – XII საუკუნით, აკაკი შანიძე, ტექსტის ორთოგრაფიული თავისებურებების გათვალისწინებით – XI საუკუნის მიწურულით, ხოლო ვაჟა კიკნაძე, კონკრეტული პალეოგრაფიული მონაცემის (ასომთავრული Ⴀ (ა)-ს თავგახსნილობა) მიხედვით – XII საუკუნის მიწურულითა თუ უფრო მოგვიანო პერიოდით.

კრაკოვის I თვენის გადაწერის დროის შესახებ საინტერესო მითითებას გვანდის მასში შეტანილი უნიკალური ტექსტი – იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის აღმშენებლის პროხორე ქართველის ჰიმნოგრაფიული კანონი, რომელიც 12 თებერვალზეა დადებული: „თუესა ფებერვალსა იზ (12). წმიდისა მამისა ჩუენისა პროხორესი, ჯუარისა აღმაშენებლისა“.

დღეისათვის ელენე მეტრეველის მიერ არგუმენტირებულად არის დადგენილი, რომ 1066 წელს გარდაცვლილი პროხორეს ხსენება თავდაპირველად 12 თებერვალს განაწესეს, თუმცა, მცირე ხნის შემდეგ, არა უგვიანეს XI საუკუნის მიწურულისა, ამ განწესებაში ცვლილება შეიტანეს და პროხორეს ხსენების დღედ 17 იანვარი განაწინეს.

პროხორეს ხსენების დღის ცვლილებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს კრაკოვის I თვენის დათარიღებისათვის. მართლაც, უკვე აღვნიშნე, რომ ხელნაწერში პროხორეს ჰიმნოგრაფიული კანონი 12 თებერვალზეა დადებული. შესაბამისად, სავსებით ცხადია ისიც, რომ კრაკოვის I თვენი გადაწერილია 1066 წლიდან XI საუკუნის მიწურულამდე პერიოდში ანუ იმ ქრონოლოგიურ მონაკვეთში, როდესაც პროხორეს ხსენების დღედ ჯერ კიდევ 12 თებერვალი იყო განწესებული.

კრაკოვის I თვენის გადაწერის დროის დადგენისათვის, პროხორეს ჰიმნოგრაფიული კანონის გარდა, აუცილებლად გასათვალისწინებელია კიდევ ორი გარემოება: 1. აკაკი შანიძის

მოსაზრებით, ხელნაწერი, ორთოგრაფიული თავისებურებების მიხედვით, XI საუკუნის მიწურულს მიეკუთვნება 2. ვაჟა კიკნაძის დაკვირვებით, კრაკოვის I თვენის ტექსტში ასომთავრულ გრაფემა **Ⴀ** (ა)-ს თავი გახსნილი აქვს, რაც, როგორც პალეოგრაფიული მოვლენა, სამეცნიერო ლიტერატურის თანახმად, მხოლოდ XII საუკუნიდან დასტურდება.

ჩემი დაკვირვებით, ეს ორი გარემოება მნიშვნელოვნად ავიწროვებს კრაკოვის I თვენის გადაწერის ზემოთ მიღებულ ქრონოლოგიურ მონაკვეთს – 1066 წლიდან XI საუკუნის მიწურულამდე პერიოდს და მიუთითებს, რომ ხელნაწერი ამ ქრონოლოგიური მონაკვეთის სულ ბოლო წლებში, უფრო ზუსტად კი, XI საუკუნის მიწურულსა და XII საუკუნის დასაწყისში იყო გადაწერილი.

ამგვარად, დგინდება, რომ კრაკოვის I თვენი XI-XII საუკუნეების მიჯნაზეა გადაწერილი.

კრაკოვის I თვენის გადაწერის ადგილის შესახებ დღემდე გამოთქმულია მხოლოდ ერთი მოსაზრება, რომელიც გრიგოლ ფერაძესა და მიშელ ვან ესბროკს ეკუთვნის. მკვლევრები ფიქრობენ, რომ ხელნაწერი იერუსალიმის ჯვრის მონასტერშია გადაწერილი. ამასთან, გრიგოლ ფერაძეს საკუთარი მოსაზრების გასამყარებლად რაიმე არგუმენტი მოყვანილი არ აქვს, ხოლო მიშელ ვან ესბროკი ყურადღებას ამახვილებს იმ გარემოებაზე, რომ კრაკოვის I თვენში იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის დამაარსებლის, პროხოორეს, ჰიმნოგრაფიული კანონია შეტანილი და მიიჩნევს, რომ ხელნაწერი, შესაძლოა, ჯვრის მონასტერშია გადაწერილი.

კრაკოვის I თვენის გადაწერის ადგილის დადგენასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს ხელნაწერში შეტანილი პროხოორეს ჰიმნოგრაფიული კანონი. როგორც ირკვევა, ეს ტექსტი საკუთრივ ჯვრის მონასტრის მონესეების სახელით იყო შედგენილი და უშუალოდ მათ მიერ იგალობებოდა: *„ნუ დამივიწყებ, სანატრელო, ჩუენ, სულიერთა [შვილთა] შენთა, რომელნი მყოფ ვართ შენ მიერ აღშენ[ბულსა] [ძე]ლისა ცხოვრებისა მონასტერსა“*; *„ვიხარებთ სულიერად შენ მიერ [აღმე]“*

ნებულსა ამას შინა მონასტერსა, მამაო“ და სხვ.

ჩემი დაკვირვებით, ის გარემოება, რომ კონკრეტულად ჯვრის მონასტრის მოწესთათვის განკუთვნილი ჰიმნოგრაფიული კანონი მაინცადამაინც კრაკოვის I თვეშია შეტანილი, ცალსახად მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ ხელნაწერი გადანერისთანავე ჯვრის მონასტრის საკუთრებას წარმოადგენდა. ხოლო თუ აქ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ XI საუკუნიდან მოყოლებული ჯვრის მონასტერში ერთ-ერთი უდიდესი სკრიპტორიუმი მოქმედებდა, ლოგიკურად მივალთ დასკვნამდე, რომ კრაკოვის I თვენი იმავე ჯვრის მონასტერში იყო გადანერილი.

ამგვარად, დგინდება, რომ კრაკოვის I თვენი ნამდვილად იერუსალიმის ჯვრის მონასტერშია გადანერილი.

კრაკოვის I თვენის გადამწერის ვინაობის შესახებ აქამდე რაიმე მოსაზრება გამოთქმული არ ყოფილა.

აღნიშნული საკითხის თაობაზე, პრაქტიკულად, პირდაპირ ცნობებს გვანვდის ხელნაწერის გადამწერის ხელით შესრულებული ოთხი ანდერძი, რომლებიც წინამორბედ მკვლევრებს არ შეუნიშნავთ: 1. „ქრისტე, შეინყალე იოვანე“ (7r); 2. „ქრისტე, შეინყალე იოვანე“ (25r); „ქრისტე, შეინყალე იოვანე“ (133v); და 4. „ქრისტე, შეინყალე იოვანე დეკანოზი, ამენ“ (180r).

როგორც ვხედავთ, ოთხივე ციტირებულ ანდერძში ერთი და იგივე პირი – ვინმე დეკანოზი იოვანეა – მოხსენიებული. მართალია, ანდერძებში პირდაპირ არ არის ნათქვამი, რომ კრაკოვის I თვენი დეკანოზმა იოვანემ გადანერა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ვფიქრობ, არ შეეცდები, თუკი დავასკვნი, რომ ხელნაწერის გადამწერი სწორედ დეკანოზი იოვანე იყო.

კრაკოვის I თვენის ანდერძებში მითითებული არ არის, თუ რომელი მონასტრისა თუ ეკლესიის დეკანოზი იყო იოვანე. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული საკითხის გარკვევა რთულ ამოცანას არ წარმოადგენს. ჩვენ უკვე ვნახეთ ზემოთ, რომ ხელნაწერი იერუსალიმის ჯვრის მონასტერშია გადანერილი. შესაბამისად, სავსებით ცხადია ისიც, რომ იოვანე იმავე ჯვრის მონასტრის დეკანოზი იყო.

ამგვარად, დგინდება, რომ კრაკოვის I თვენი იერუსალიმის
ჯვრის მონასტრის დეკანოზის იოვანეს მიერ არის გადაწერილი.

Temo Jojua

Ilia State University

K. Kekelidze Georgian National Center of Manuscripts

Tbilisi, Georgia

**THE RESENT RESULTS OF THE STUDIES OF THE
MENAION I (KR. 1919) AND ITS COLOPHONS
SURVIVED AT THE CHARTORISKS' LIBRARY OF THE
NATIONAL MUSEUM IN KRAKOW**

Eleven Georgian manuscripts have survived at the Chartorisks' Library of the National museum in Krakow. Among these manuscripts Menaion I (Kr.1919) written on parchment, represents the most interesting sample of Medieval Georgian manuscript heritage. We studied the Krakow Menaion and its colophons in 2015-2018 in the scope of the project (FR/380/1-10/14) grant, supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia. The present paper summarises the latest results of the study and highlights three main points: 1. The date of copying the manuscript; 2. The place of execution of Krakow Menaion I; 3. Identifying the scribe of the manuscript.

Four viewpoints are known for the possible dates of the copying of the Krakow Menaion I. Alexander Tsagareli dates it back to the 12th-13th centuries considering general paleographic data; Grigol Peradze, also according to general paleographic characteristics, traces it back to the 12th century; Akaki Shanidze, based on orthographic principles of the text, assigns it to the 11th century; As for Vazha Kiknadze, he ascribes the manuscript to the end of the 12th century or an even later period according to concrete paleographic samples (open loop of Asomtavruli A).

The unique text enclosed in the Krakow Menaion supplies us with interesting indications about the date of execution – the Hymnographic Canon to Prochorus the Georgian, the builder of the Cross Monastery in Jerusalem is attached to the date of February 12th.

Elene Metreveli argued that the Commemoration Day for Prochorus was firstly assigned on February 12th, afterwards, but not later than the end of the 11th century, the Rite was amended and the date was changed to January 17th.

The Changing of the Commemoration Date for Prochorus has the ultimate importance in dating the Krakow Menaion. Indeed, as already mentioned above, it is clear, that the Menaion should have been copied in the period between 1066 and the end of the 11th centuries, thus in the interim when the Commemoration Day for Prochorus was still February 12th.

To date the Krakow Menaion, we should keep in mind the following: 1. According to Akaki Shanidze the manuscript, with its orthographic characteristics, it belongs to the end of the 11th century; 2. According to Vazha Kiknadze, the loop of Asomtavruli A in the text is a paleographic sign, which have been proven to be from only the 12th century.

These two considerations narrow the chronological issue of the copying of the Menaion from 1066 to the end of the 11th century. This indicates the fact, that the manuscript was already executed by the end of the 11th and beginning of the 12th centuries.

We can conclude, that the Krakow Menaion is bound to the 11th-12th centuries.

As for the place of the execution of the Krakow Menaion, we have only one suggestion by Grigol Peradze and Michel van Esbrok. The scholars suggest, that the manuscript is copied in the Cross Monastery in Jerusalem. To back his position, Grigol Peradze has no proof, but Michael van Esbrok argues that, as the hymnographic canon to Prochorus, the founder of the Cross Monastery in Jerusalem, is enclosed in the Menaion, it should have been completed there.

Hymnographic Canon to Prochorus was composed by the monks at the Monastery and was choired personally by them: "...do not forget blessed us, thy spiritual [sons], who are at the monastery of the Wood of Life built by thy...", "...will enjoy spirituallly at the monastery built by thy, father...". This argument is the most significant point in identifying the place of the completion of the Krakow Menaion.

As we observed, the fact that the Hymnographic Canon was dedicated to the Monks of the Cross Monastery is enclosed especially in the Krakow Menaion, directly indicates that the evidence that the Menaion, after the completion of the manuscript, became the property of the Cross Monastery. And if we take into consideration the fact, that one of the most active scriptorium of those times was functioning there, we can easily conclude that the Krakow Menaion I is completed at the Cross Monastery in Jerusalem.

Up to this point we could not find any suggestion of the identity of the scribe of the Mineon.

Direct evidence is provided in four colophons by the scribe of the manuscript, the colophons which were not detected by the scholars previously. 1. "Christ, mercy Iovane" (7r), 2. "Christ, mercy Iovane" (25r.), 3. "Christ mercy Iovane" (133v.) and 4. "Christ, mercy Iovane, the archpriest, Amen" (180r)

As it is observed, in all four citations a single and selfsame figure *Iovane*, the archpriest, is mentioned. Though there is no direct indication that the Krakow Menaion I was rewritten by archpriest Iovane, we would not be mistaken if we presume, that the Menaion was copied by Iovane himself.

There is no information in the Krakow Menaion colophons which monastery or church the archpriest Iovane served. Though we do not find that this issue is complicated to solve, as it is proven that the manuscript was completed at the Cross Monastery of Jerusalem, so logically Iovane should have served there.

Therefore we can establish, that the Krakow Menaion I is copied in the Cross monastery in Jerusalem by the archpriest Iovane.

სარჩევი

ზაზა ალექსიძე, დალი ჩიტუნაშვილი

უცნობი პოლემიკური თხზულება (H-1866a პალიმფსესტში
დაცული ტექსტისათვის)..... 3

ია ახვლედიანი, ირინა გოგონაია, მაია კარანაძე

XII საუკუნის „გიზანტიური მინები“ წყაროსთვის ოთხთავზე:
XRF – სვატრომეტრული ანალიზის შედეგები 5

მაია ბარნაველი

იოვანე ნათლისმცემლის სახარებისეული ეპითეტები და
მათი განმარტება იოვანე ნათლისმცემლის თავისკვეთისადმი
მიძღვნილი ერთი ჰომილიის მიხედვით (გერძულ
ორიგინალსა და მის კველ ქართულ თარგმანში)..... 8

ნოდარ ბახტაძე

ახალი შეხედულებანი ქართული საეკლესიო
ხუროთმოძღვრების გენეზისის შესახებ 10

ნანა ბურჭულაძე

ქართულწარწერებიანი მრავალკარედი ხატი ქართველ
წმიდანეთა გამოსახულებებით სინის მთის წმ. ეკატერინეს
მონასტარში (საქართველო გიზანტიასა და ქრისტიანულ
აღმოსავლეთს შორის)..... 13

ხათუნა გაფრინდაშვილი

იოანე ბოლნელის ჰომილიათა შემცველი უცნობი
პალიმფსესტური ხელნაწერი 16

დეკანოზი ბიძინა გუნია

ბრწყინვალე და განათლებული დღე მეორედ მოსვლისა..... 18

ეკა დულაშვილი	
ეფთვიმე მთაწმიდელი ბერძნულ ეოროლოგიონში.....	21
მაია კარანაძე	
დემურგულახის ოთხთავის დათარიღებისათვის	23
ვლადიმერ კეკელია, ელისო ყვავაძე, ქეთევან დიღმელაშვილი	
ადრეული შუა საუკუნეების ხელნაწერის ყდა და	
მსხალგორის გაზილიკაში აღმოჩენილი ჯვრის	
დანიშნულების საკითხი.....	25
ექვთიმე კოჭლამაზაშვილი	
საღმრთო წერილის ციტირებანი	
ეფთვიმე მთაწმიდელის ერთ თარგმანში.....	27
ქეთევან მამასახლისი	
ნმ. ანტონი დიდისა და ნმ. ამონ ნიტრიელის შემოქმედების	
ურთიერთმიმართების საკითხი.....	29
კიტი მაჩაბელი	
მხატვრული ტრადიციების გადააზრება შუა საუკუნეების	
ქართულ ლიტურგიკულ ნივთებში.....	32
ელენე მაჭავარიანი	
სამხატვრო სახელმძღვანელოების არსებობის შესახებ	
ძველი აღთქმის კომპოზიციითა ურთიერთშეჯერების	
საფუძველზე	34
თამარ მესხი	
იერუსალიმის ჯვრის მონასტერი	
და ანტიოქიის საპატრიარქო.....	36
ლადო მირიანაშვილი	
აღმოსავლეთ და დასავლეთ ქრისტიანული სამყაროების	
ჰაგიოგრაფიული ტოქოსები და ძველი და ახალი აღთქმის	
სიუჟეტების პარალელები ნმ. დავით ბარეჯელის	
ცხოვრებაში	38
ქეთევან მიქელაძე	
გოგნავის ნმ. იოანე მახარებლის ეპლესიისა და	
მაღალანთ ეპლესიის კანკელის მოხატულობათა	
ძტიტორები და მხატვრები	41

გულიკო მჭედლიძე	
უმღელიშუნის ქართული მონასტერი წმინდა მინაზე	43
ირინა ნაცვლიშვილი	
ბერძნულ ქრონოგრაფთა ცნობების მხატვრული	
ინტერპრეტაცია „ასწლოვანი მათიანის“ კონტექსტში	46
ლალი ოსეფაშვილი	
მეფე დავით ფსალმუნთმგებლობის გამოსახულებანი	
ჯრუჭის ფსალმუნში	49
ნუგზარ პაპუაშვილი	
მწყემსი გავშვისაგან შეწირული მსხვერპლი კლარჯეთში	51
ჯაბა სამუშია	
საქართველო-გიზანტიის ურთიერთობა გიორგი I-ის დროს	54
ნესტან სულავა	
პრონოეტული კონცეფცია არეოპაგიტულ მოძღვრებაში	57
მაგდა სუხიაშვილი	
არტემ და ვლადიმერ ერქომაიშვილები თანადროულ	
სამგებლო პრაქტიკაში გამოყენებული სამუსიკო	
ნიშნების შესახებ	60
ქეთევან ტატიშვილი	
საქართველოს ეკლესიის წმინდანი ქალები ერთ	
ლიტურგიკულ კრებულში	61
ირინა უგრეხელიძე, ელისო ჩუბინიძე, ნონა ქარციძე	
ქართული ისტორიული სამოსი ხელნაწერთა	
მინიატიურულ მხატვრობაში	63
თამარ ფარჩუკიძე	
ქართული მათიანე და როდოპის საიდუმლო წარწერა	66
მაია ქავთარია	
ბერძნული ელემენტი ინგლისურ საეკლესიო შინაარსის	
ნასესხებ სიტყვებში	69
ლელა შათირიშვილი	
სამედიცინო თხზულებები და კრებულები ძველ	
საქართველოში	72

მაია შაორშაძე

როდის მოღვაწეობდა და ვინ ჩაანაცვლა თბილისის
„ლურჯი მონასტრის“ მავანებალი ბასილი ქართლის
მთავარეპისკოპოსის კათედრაზე 75

ეკა ჩიკვაძე

პრეპრისტინული ლიტერატურული გამოცდილება და
ქართული ჰაგიოგრაფია..... 78

დავით ჩიქოვანი

აღმოსავლეთისა და ქართლის ეკლესიების
ანტიოქიის საყდარზე დამოკიდებულების
თეზისის არამართებულობის შესახებ 80

იზოლდა ჭიჭინაძე, ნინო ქავთარია

ჯრუჭი II ოთხთავის ფონეტიკისა და თავსამკაულთა
იკონოგრაფიული პროგრამა XII-XIII საუკუნეების ქართული
და ბიზანტიური ხელოვნების კონტექსტში..... 83

ნინო ჭიჭინაძე

შუა საუკუნეების ქართულ ოქრომანდაკებელთა
ნარწარები: სოცო-პულტურული ასპექტები 86

ეკა ჭყოძე

კომენოსთა დინასტიისა და ქართული სამეფო კარის
ნარემადგანელთა ქორწინების სამი შემთხვევა XII
საუკუნეში..... 88

ირმა ხოსიტაშვილი

საქართველოს ხელნაერთა ეროვნული ცენტრის
ფონდებში დაცული პალიმფსესტების H-1832 და Svan18-ის
იდენტიფიცირებისათვის..... 91

თემო ჯოჯუა

კრაკოვის ეროვნული მუზეუმის თავად ჩართორისკების
ბიბლიოთეკაში დაცული I ტვენისა (Kr.1919) და მისი
ანდერძების შესწავლის უახლესი შედეგები (ხელნაწერის
გადანერის დრო და ადგილი, გადამნერის ვინაობა)..... 93

Anna Adashinskaya

UNDERSTANDING THE OTHER: BILINGUAL DEDICATORY
INSCRIPTIONS FROM THE BYZANTINE COMMONWEALTH
(12TH-15TH CENTURY).....98

Zaza Aleksidze, Dali Chitunashvili

AN UNKNOWN POLEMICAL WORK (ON THE TEXT
PRESERVED IN PALIMPSEST H1866A)..... 101

Ia Akhvlediani, Irina Gogonaia, Maia Karanadze

THE 12TH-CENTURY “BYZANTINE GLASS” STONES
ON THE COVER OF THE TSKAROSTAVI FOUR GOSPELS:
THE RESULTS OF THE XRF-SPECTROMETER ANALYSIS 103

Nodar Bakhtadze

NEW VIEWS ON THE GENESIS OF GEORGIAN
ECCLESIASTICAL ARCHITECTURE..... 105

Maia Barnaveli

THE EPITHETS OF JOHN THE BAPTIST MENTIONED IN
THE NEW TESTAMENT AND THEIR EXPLANATIONS ACCORDING
TO A HOMILY DEDICATED TO THE BEHEADING OF JOHN THE
BAPTIST (A GREEK ORIGINAL AND ITS OLD
GEORGIAN TRANSLATION)..... 107

Sergio Basso

THE BARLAAM AND JOASAPH – A NEW PARADIGM
THEORY FOR ITS FORMATION..... 109

Massimo Bernabò

THE DEVIL AND ITS VICTIMS. AN ANTHOLOGY OF
IMAGES IN EAST CHRISTIAN ILLUMINATION..... 111

Luigi Andrea Berto

RELIGION, POLITICS AND MEMORY AT THE WESTERN
FRONTIER OF THE BYZANTINE EMPIRE: THE CASE OF
EARLY MEDIEVAL NAPLES..... 112

Amund Bjørnsnes

BARLAAM AND JOSAPHAT: BUDDHIST NARRATIVES IN ISLAM
AND CHRISTIANITY..... 114

Nana Burtchuladze

A POLYPTYCH WITH GEORGIAN INSCRIPTIONS AND
IMAGES OF GEORGIAN SAINTS FROM THE MONASTERY
OF ST. CATHERINE ON MOUNT SINAI (GEORGIA BETWEEN
BYZANTIUM AND CHRISTIAN ORIENT)..... 116

Davit Chikovani

ABOUT THE FALLACIOUSNESS OF THE THESIS THAT THE
CHURCH OF THE EAST AND THE CHURCH OF KARTLI WERE
SUBORDINATED TO THE SEE OF ANTIOCH..... 119

Eka Chikvaidze

THE PRE-CHRISTIAN LITERARY EXPERIENCE AND
GEORGIAN HAGIOGRAPHY..... 122

Nina Chichinadze

MASTERS' INSCRIPTIONS ON MEDIEVAL GEORGIAN
PRECIOUS METAL LITURGICAL OBJECTS:
SOCIO-CULTURAL ASPECTS 124

Eka Tchkoidze

THREE MARRIAGES BETWEEN THE MEMBERS
OF THE COMNENIAN AND GEORGIAN ROYAL FAMILIES
IN THE 12TH CENTURY..... 126

Satenik Chookaszian

CILICIAN BOOK ILLUMINATION BETWEEN BYZANTIUM
AND CRUSADERS..... 128

Prolet Decheva

NEW INSIGHTS ON THE PERSONIFICATIONS OF KTISIS
(‘FOUNDATION’), KOSMESIS (‘EMBELLISHMENT’) AND
ANANEOSIS (‘RENEWAL’) IN EARLY BYZANTINE
FLOOR MOSAICS..... 130

Eka Dughashvili

EUTHYMIUS THE ATHONITE IN GREEK EORTOLOGION 132

Khatuna Gaprindashvili

ON THE UNKNOWN PALIMPSEST CONTAINING HYMNS
OF IOANE OF BOLNISI..... 134

Archpriest Bidzina Gunia	
THE GLORIOUS AND ENLIGHTENED DAY OF THE SECOND COMING	136
Hayarpi Hakobyan	
AN ARMENIAN VERSION OF THE NATIVITY.....	139
Cornelia Horn	
ENCOUNTERING THE OTHER THROUGH DIALOGUE IN THE CAUCASUS: GEORGIAN CONTRIBUTIONS TO CHRISTIAN-MUSLIM LITERARY INTERACTIONS IN THE MIDDLE AGES	141
Temo Jojua	
THE RESENT RESULTS OF THE STUDIES OF THE MENAION I (KR. 1919) AND ITS COLOPHONS SURVIVED AT THE CHARTORISKS' LIBRARY OF THE NATIONAL MUSEUM IN KRAKOW.....	143
Maia Karanadze	
ON DATING THE DEMURBULAKHI FOUR GOSPELS.....	146
Albert ten Kate	
BYZANTIUM AND GEORGIA: THE CASE OF THE OLD-GEORGIAN GOSPEL OF JOHN.....	148
Maia Kavtaria	
GREEK ELEMENT IN ENGLISH ECCLESIASTIC LOAN WORDS.....	149
Vladimer Kekelia, Eliso Kvavadze, Khetevan Digmelashvili	
THE EARLY MEDIEVAL MANUSCRIPT COVER AND THE PURPOSE OF THE CROSS FOUND IN THE MSKHALGORI BASILICA	151
Irma Khositashvili	
ON THE IDENTIFICATION OF THE PALIMPSESTS H-1832 AND SVAN 18 PRESERVED AT THE DEPOSITORIES OF THE NATIONAL CENTRE OF MANUSCRIPTS OF GEORGIA.....	152
Ekvtime Kochlamazashvili	
QUOTING FROM THE HOLY BIBLE IN ONE OF THE TRANSLATIONS BY ST. EUTHYMIUS THE HAGIORITE.....	154

Yuriy Korenyuk	
THE ART ENSEMBLE OF ST. SOPHIA'S CATHEDRAL IN KIEV – HISTORICAL EXAMPLES OF IMPLEMENTATION OF THE RESTORATION CONCEPT OF “RESTORING HISTORICAL RELICS TO THEIR ORIGINAL FORM”	156
Kitty Machabeli	
MEDIEVAL GEORGIAN LITURGICAL IMPLEMENTS AND REINTERPRETATIONS OF ARTISTIC TRADITIONS	157
Elene Machavariani	
TOWARDS THE EXISTENCE OF MANUALS ON THE BASES OF COLLATION OF OLD TESTAMENT COMPOSITIONS.....	159
Svetlana Maltseva, Anna Zakharova	
ONCE AGAIN ON NIKOLAI OKUNEV'S EXPEDITION OF 1917 IN TAO: THE WALL-PAINTINGS OF ISHKHANI	160
Kristina A. Malyk	
THE ISSUES OF ISLAM AND ANICONISM IN THE WORKS OF JOHN OF DAMASCUS	162
Ketevan Mamasakhlishi	
THE INTERRELATION BETWEEN THE CREATIVE WORK OF ST. ANTHONY THE GREAT AND OF ST. AMUN OF NITRIA	164
Apostolos G. Mantas	
PERSONIFICATIONS OF TEMPORAL DIVISIONS IN MIDDLE BYZANTINE ILLUMINATED MANUSCRIPTS	167
Guliko Mchedlidze	
THE GEORGIAN MONASTERY OF UMLEIZUN ON THE HOLY LAND.....	169
Tamar Meskhi	
THE CROSS MONASTERY IN JERUSALEM AND THE ANTIOCHIAN PATRIARCHATE	171
Ketevan Mikeladze	
DONORS AND PAINTERS OF THE SAINT JOHN EVANGELIST CHURCH IN BOBNEVI AND THE SANCTUARY-BARRIER OF THE MAGALADZE-CHURCH IN TSINAREKHI	173

Kateryna Mikheienko

DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF ANCIENT RUS
ARCHITECTURE OF THE END OF XI-XII CENTURY.....175

Lado Mirianashvili

HAGIOGRAPHICAL TOPOI OF EASTERN AND WESTERN
CHRISTENDOMS AND THE PARALLELS WITH PASSAGES FROM
OLD AND NEW TESTAMENTS IN THE LIFE OF ST. DAVIT OF
GAREJI178

Irina Natsvlshvili

LITERARY INTERPRETATION OF THE GREEK CHRONOGRAPHS
IN THE CONTEXT OF THE HUNDRED YEARS CHRONICLE181

Sandro Nikolaishvili

BYZANTIUM'S CAUCASIAN POLICY REVISITED:
FROM "IMPERIALISM" TO REALPOLITIK.....183

Ivan Nikolsky

COLCHIS IN THE MYTHOLOGICAL CONTEXT OF POEMS BY
DRACONTIUS184

Lali Osepashvili

IMAGES OF KING DAVID THE PSALMIST IN THE JRUCHI BOOK
OF PSALMS.....186

Nugzar Papuashvili

SACRIFICE PERFORMED BY AN INFANT SHEPHERD
IN KLARJETI.....188

Tamar Parchukidze

GEORGIAN CHRONICLES AND THE SECRET RHODOPE
INSCRIPTION.....190

Kyrill Pavlikianov

TWO UNKNOWN 17TH CENTURY GREEK ACTS OF GEORGIAN
ARISTOCRATS IN THE ARCHIVES OF THE ATHONITE
MONASTERY OF KARAKALLOU192

Nino Sakvarelidze

EASTER HOMILIES ATTRIBUTED TO MELETIUS
OF ANTIOCH194

Jaba Samushia	
BYZANTINE-GEORGIAN RELATIONS DURING THE REIGN OF KING GEORGE I	196
Maia Shaorshadze	
THE PERIOD OF ACTIVITY OF THE BUILDER OF THE BLUE MONASTERY BASIL AND WHO REPLACED HIM ON THE CATHEDRA OF THE ARCHBISHOP OF KARTLI.....	198
Lela Shatirishvili	
MEDICAL WORKS AND COLLECTIONS IN OLD GEORGIA.....	200
Oleksandra Shevliuga	
THE ICON OF CHRIST OF EDESSA IN UKRAINIAN ICONOSTASIS	203
Erga Shneurson	
DUCTUS. A JOURNEY THROUGH HISTORY AND ART. RETHINKING JVARI AND OSHKI FAÇADE SCULPTURE	205
Magda Sukhiashvili	
ARTEM AND VLADIMER ERKOMAISHVILI IN REGARD TO MUSICAL SIGNS USED IN CONTEMPORARY CHANTING PRACTICES.....	207
Nestan Sulava	
THE PRONOETICAL (PROVIDENTIAL) CONCEPT IN THE DOCTRINE OF AREOPAGITICS	208
Ketevan Tatishvili	
WOMEN SAINTS OF THE GEORGIAN CHURCH IN ONE LITURGICAL COLLECTION.....	210
Izolda Tchitchinadze, Nino Kavtaria	
ICONOGRAPHIC PROGRAM OF THE MINIATURES OF THE FRONTISPIECE AND THE HEAD-PIECES OF THE JRUTCHI II GOSPELS IN THE CONTEXT OF THE 12 TH -13 TH CENTURY GEORGIAN AND BYZANTINE ART.....	212
Irina Ugrehelidze, Eliso Chubinidze, Nona Kartsidze	
GEORGIAN HISTORICAL DRESS IN MINIATURE PAINTING.....	215